

PÁRHUZAMOS LIBERALIZMUSOK: *KIK A LIBERÁLIS SZAVAZÓK MAGYARORSZÁGON?*

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

REZÜMÉ

A magyar társadalom mintegy harminc százaléka tekinthető valamilyen szempont szerint liberálisnak, ám ez a harminc százalék három, jobbra egymás mellett létező, ráadásul politikailag megosztott liberális táborot jelent – derül ki a Republikon Intézet legfrissebb elemzéséből, melyben a liberális szavazókat vizsgálta.

Az elemzés során három liberális definíció szerint vizsgáltuk a választókat: különbséget tettünk **önbevallás szerinti liberális, kapitalista, valamint emberi jogi liberális** között. Liberális önbevallású választónak tekintettük azokat, akik a kutatás során saját magukat „liberális, szabad gondolkodóként” jellemezték. Kapitalistának tekintettük azokat, akik bizonyos közpolitikai kérdések megítélésakor a szabadpiaci megoldásokat támogatták az állammal szemben, míg emberi jogi liberálisnak vettük azokat a válaszadókat, akik kulturális és jogi értékválasztások esetén a liberális álláspontot támogatták.

Az elemzés tanulsága szerint a liberális önbevallású választók – akik a társadalom 12 százalékát adják – egy fiatalos, magasan képzett és jól is kereső, aktív réteg, akik politikailag markánsan elkülönülő táborokba rendeződnek. Nagyjából negyedük következetes és tudatos Fidesz-szavazó, tizedük a Jobbikot támogatja, míg negyven százalékuk a baloldali-ellenzéki táborral szimpatizál. Utóbbiak egy része azonban pártválasztásában bizonytalan. A pártot is választó, ellenzékhez húzó liberális önbevallásúak elsősorban Együtt 2014 és MSZP-szavazók, de a parlamenten kívüli egyéb pártok felé is nyitottak.

A négy százalékos kapitalista választó legfontosabb jellemzője, hogy valójában nem a szabadpiaci ideológia köti őket össze, sokkal inkább a pártpolitikai logika. Ezek a közpolitikai kérdések alapján piacpártinak kategorizált választók ugyanis leginkább a baloldali-balliberális pártokkal szimpatizáló, idős, magasan iskolázott, elsősorban fővárosi választók. Jól mutatja az ellenzék/kormánypárt logika működését, hogy a kapitalista szavazók a legkisebb arányban épp – az egyébként a középosztályban erős – Fidesz soraiban találhatók. A kapitalista választók így valójában nagyon erős ellenzéki szavazókat jelölnek.

Az emberi jogi liberálisok jelentik a legnagyobb liberális tömböt: válaszaik alapján a lakosság 18 százalékát alkotják, ráadásul a magyar társadalom minden szegmensében jelen vannak. Fontos látni azonban, hogy az ezekben az ügyekben liberális álláspontot képviselők más szempontból – identitásválasztás, pártpreferencia – elsősorban nem liberális szavazók, de a liberális társadalmi

berendezkedés támogatói. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy a Fidesz szavazói között az emberi jogi liberálisok is jóval az átlag alatti arányban találhatók meg.

Az elemzés során azt találtuk, hogy e három liberális tábor szinte párhuzamosan létezik a magyar társadalomban: míg összesen a felnőtt népesség közel 30 százaléka tekinthető valamilyen szempontból liberálisnak, még az öt százalékot sem éri el azok választók aránya, akik két –vagy akár mindhárom – szempontból liberálisnak tekinthetőek.

A liberális tábor újraszervezésének nehézségét ez adja: a három tábor egyenként megosztott, politikailag igen heterogén, külön-külön nem lehet párttá szervezni őket. Ugyanakkor a retrospektív adatok azt mutatják, hogy a 2006-os SZDSZ képes volt arra, hogy mindhárom táborból egyszerre merítsen szavazókat. Az akkori SZDSZ sikerét tehát az a stratégia jelenthette, hogy ahelyett, hogy az egyik résztáborra koncentrált volna, elérte, hogy szavazói mindhárom liberális táborból egyszerre jöttek. **Az SZDSZ bukásával e három szempont konzisztenciája megszűnt.**

TARTALOM

Rezümé.....	2
Bevezető.....	5
Módszertani keretek: kik a liberális szavazók?.....	5
Liberális önbevallásúak	10
Kapitalisták	14
Emberi jogi liberálisok.....	19

BEVEZETŐ

A Republikon Intézet a parlamenti pártok szavazótáborának bemutatása után¹ egy újabb elemzést készített: ezúttal arra kerestük a választ, hogy hol vannak ma a liberális szavazók és egyáltalán ki tekinthető ma liberális szavazónak². ***Az elmúlt év során ugyanis megszapordtak azok a pártok, akik szeretnék megszólítani e szavazókat, noha sem számukról, sem politikai véleményükről nincs átfogó képünk.*** Mostani elemzésünk arra keresi a választ: megmaradtak-e a liberális szavazók, és ha igen, milyen liberalizmus áll hozzájuk közel.

MÓDSZERTANI KERETEK: KIK A LIBERÁLIS SZAVAZÓK?

Ha azt szeretnénk meghatározni, ki tekinthető liberálisnak, két utat követhetünk: ***önbevallás szerint, tehát azt tekintjük liberálisnak***, aki a kutatás során egy ezzel kapcsolatos kérdésre ezt válaszolta. Ebben az esetben a válaszadót arra kértük, hogy nyolc különféle jellemzés közül válassza ki azt az egyet, amivel leginkább jellemezni tudja gondolkodását. A listában többek között olyan megfogalmazások szerepeltek, mint hívő ember, erős nemzeti érzésű, szociáldemokrata és lehetőségként megadtuk a *liberális, szabad gondolkodású* jelzőt is. Fontos látni azonban, hogy ***egy ilyen öndefiníció mögött nincs mindig koherens világlátás***: az elemzés során azt tapasztaltuk, hogy a magukat liberálisnak jelölő választók – akárcsak a más identitáshoz tartozók - sem közpolitikai véleményekben, sem pártválasztásukban nem egységesek. Abból tehát, hogy valaki a felajánlott opciók közül a liberális címkét választotta, nem következik, hogy más helyzetben is a liberális (vagy a liberálisnak tartott) választást preferálja.

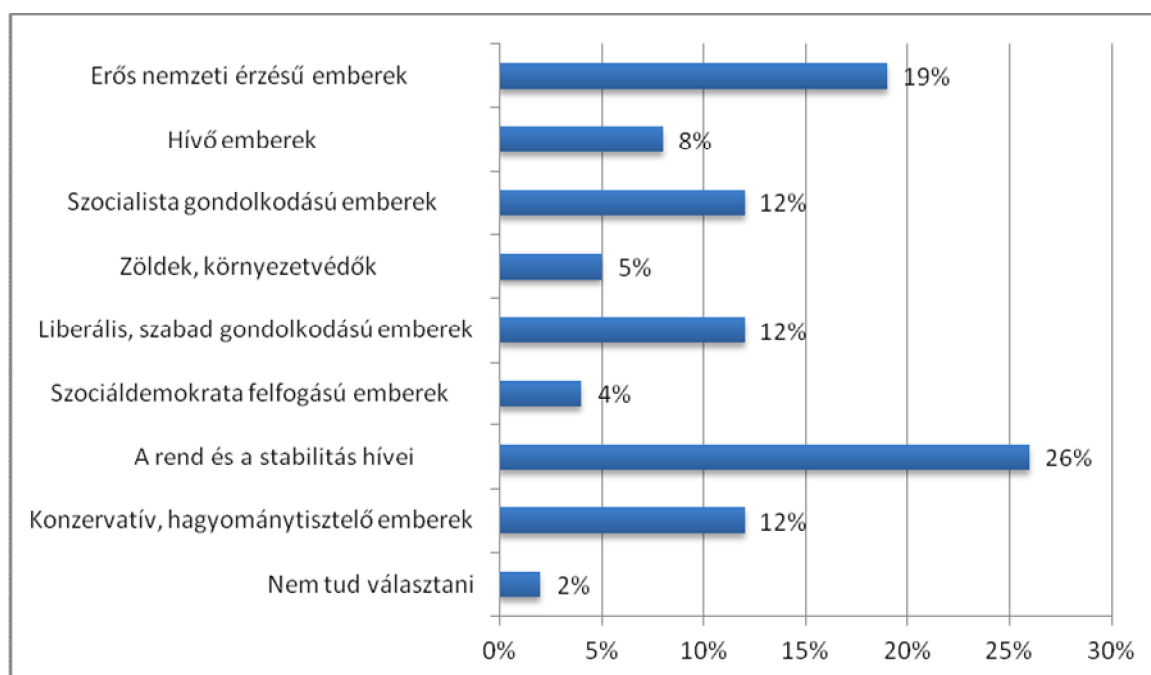
A másik módszer, hogy ***bizonyos szakpolitikai kérdések és értékválasztás alapján csoportosítjuk a válaszadókat.*** Ebben az esetben tehát egy elemzői döntést hozunk: azokat számítjuk liberálisnak, akik bizonyos, hasonló témájú kérdések többségére – például a piaci megoldások támogatása az állammal szemben, a kisebbségek jogainak elismerése, helyzetük támogatása – liberális választ adtak. Ennek eredményeképp tehát – ellentétben az előző, öndefiníció szerinti liberális kategóriával – mi magunk csoportosítjuk a válaszadókat, aszerint, hogy bizonyos releváns ügyekben liberális

¹ Pártok egy évvel a választások előtt:

²A kutatást 3000 fő személyes megkeresésével készítette az Ipsos. A minta esetleges torzulásait a KSH adatai alapján súlyozták, így a minta megfelelően reprezentálja a teljes szavazókorú népességet nem, életkor, iskolai végzettség, és településtípus szerint. A lekérdezés február 16 és március 4 között zajlott.

álláspontot foglalnak el – függetlenül attól, hogy ők maguk ezt annak tartják-e. Jelen elemzés során úgy döntöttünk, mind az önbevallás, mind a közpolitikai besorolás lehetőségét megvizsgáljuk, és feltérképezzük, hogy ez a három féle liberális kategória mennyiben fedeli egymást.

Az elemzés során **liberális önbevallásúnak** neveztük azokat, akik arra a kérdésre, hogy mi jellemzi legjobban a gondolkodásukat, a felkínált válaszlehetőségek közül a liberális, szabad gondolkodásút választották. A felmérés szerint a válaszadók közel 12 százaléka választotta ezt az opciót, nagyjából minden kilencedik magyar tehát elsősorban liberálisként határozza meg magát.

1. ábra: „Kérjük, válassza ki, hogy a különféle felfogású emberek közül melyik áll legközelebb az Ön felfogásához, nézeteihez”

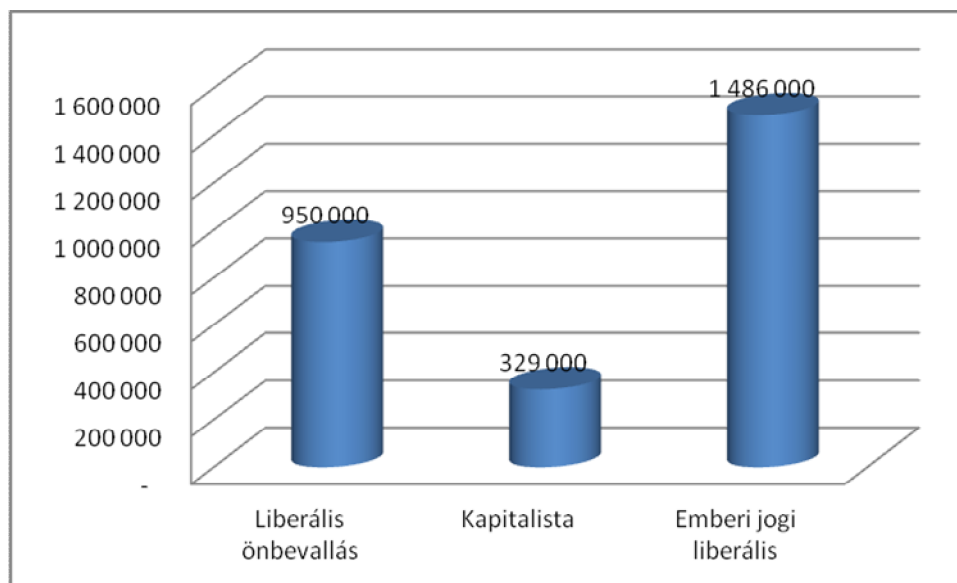
A szakpolitikai kérdések segítségével képzett kategóriák alapján két további liberális csoportot határoztunk meg. Ezt azon elemzői megfontolás vezette, hogy a közpolitikai kérdések során két, alapvetően különböző liberális irány határozható meg: a szabadpiaci és az emberijogi-kulturális liberalizmus. Ezt a megkülönböztetést mindenképp indokolt megtenni, hiszen – mint az elemzésből egyértelműen kiderül – ezek a kategóriák egyáltalán nem fedik le egymást.

A kutatás során számos ellentétpár-állítást kellett megítélniük a megkérdezetteknek, és egy hétfokú skála segítségével kiválasztani, melyik állítással értenek inkább egyet. **A szabadpiacsal, az állam és piac szerepével összesen nyolc, míg az emberi jogi kérdésekkel hat állítás foglalkozott.** Az elemzés során **kapitalistának** neveztük el azokat a választókat, akik a nyolc vonatkozó piaci kérdésben **legalább öt esetben a piacpárti, kapitalista álláspontot képviselték.** Ők azok, akik például elutasítják a közműcégek államosítását, a jelenlegi rossz gazdasági helyzetben a 13. havi nyugdíjat; a villany és

gázárakat a piaci folyamatok eredményének tartják, ezért nem támogatják a rezsicsökkentést. Elfogadhatónak tartják továbbá a felsőoktatási tandíjat, támogatják a külföldi tőke bevonását a magyar gazdaságba és elutasítják a bankellenes retorikát is. A **kapitalista** jelzőt a magyar társadalom csak igen szűk hányada kapta meg: **a teljes minta 4 százaléka tartozott ebbe a csoportba.**

Emberi jogi liberálisnak hívjuk azokat a válaszadókat, akik a hat ilyen típusú kérdés közül legalább négyben foglaltak el liberális állásponot: például kiállnak az egyház és állam szétválasztása mellett, a bűnelkövetők jogai és emberi méltósága mellett, továbbá fontosnak tartják a romák felzárkóztatását, és jobban hisznek az oktatás helyi irányításában, mint a centralizált állami megoldásban. Ez a fajta **emberi jogi felfogás jellemző a magyarok 18 százalékára, ez tehát a liberalizmusnak az a megjelenési formája, ami a legszélesebb megszólításra alkalmas.**

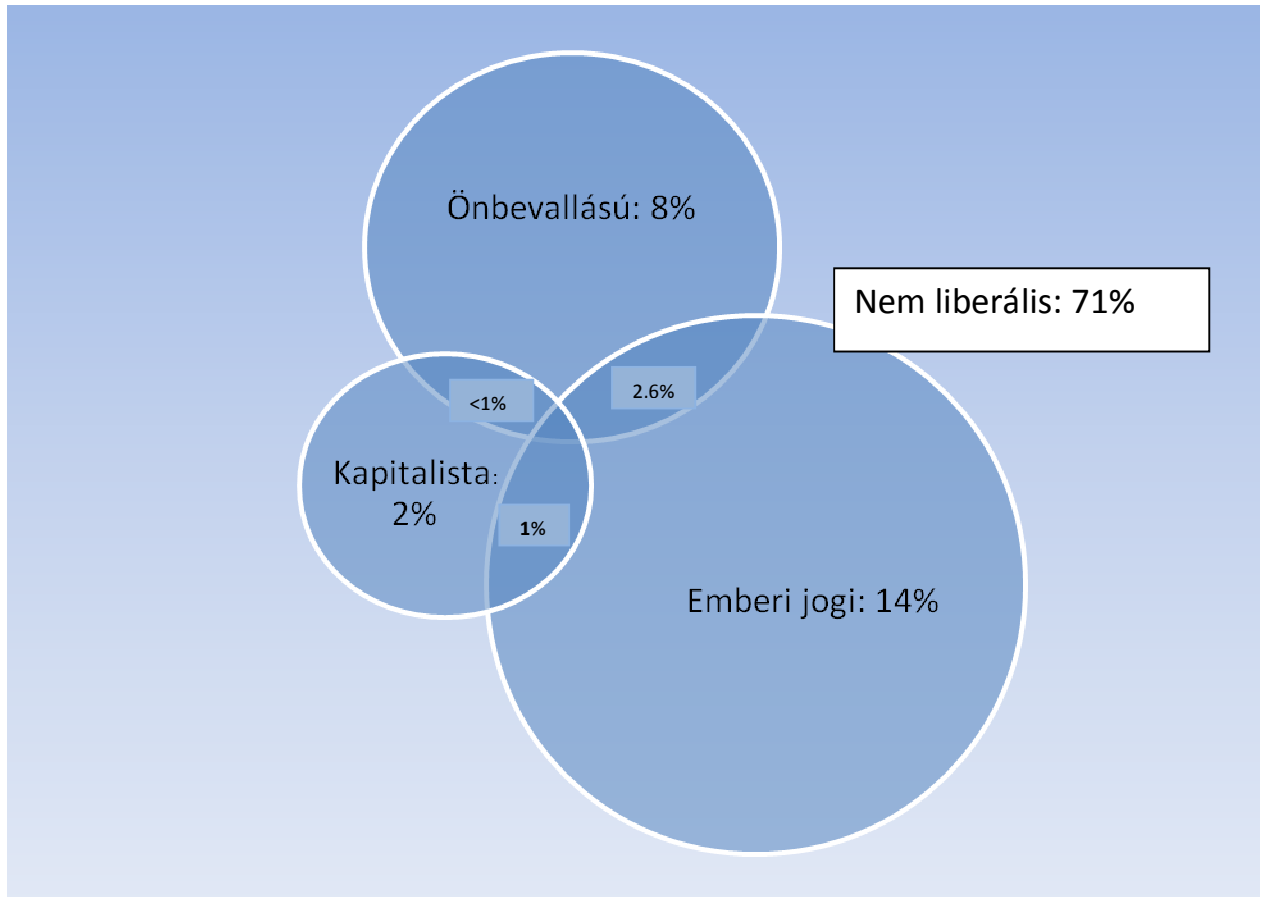
A közel nyolcmillió választókorú népességre vetítve a fenti százalékokat azt mondhatjuk, hogy **közel egymillió ember tartja magát liberális önbevallásúnak, bő háromszáz ezer fő tekinthető kapitalistának, míg szűk másfélmillió magyar képvisel emberi jogi ügyekben liberális állásponot.**

2. ábra: A különböző liberális jelző alá besorolt választók száma

Az elemzés során megvizsgáltuk, hogy a fent bemutatott háromféle liberalizmus (az identitásalapon választott, illetve a közpolitikai kérdésekből kialakított kapitalista és emberi jogi liberális) mennyiben fedik egymást. Azt láttuk, hogy mind szocio-demográfiai, mind politikai választás alapján igen heterogén és egymástól különböző csoportokat alkotnak. Az összepárosításból az látszik, hogy **ezek a liberalizmusok sokkal inkább egymás mellett, párhuzamosan léteznek, közös metszetünk alig-alig van. Azaz a választók igen kis része sorolható be egyszerre két – vagy akár mindhárom – liberális**

kategóriába, miközben a társadalom mintegy harminc százaléka tartozik *valamelyik* liberális csoportba.

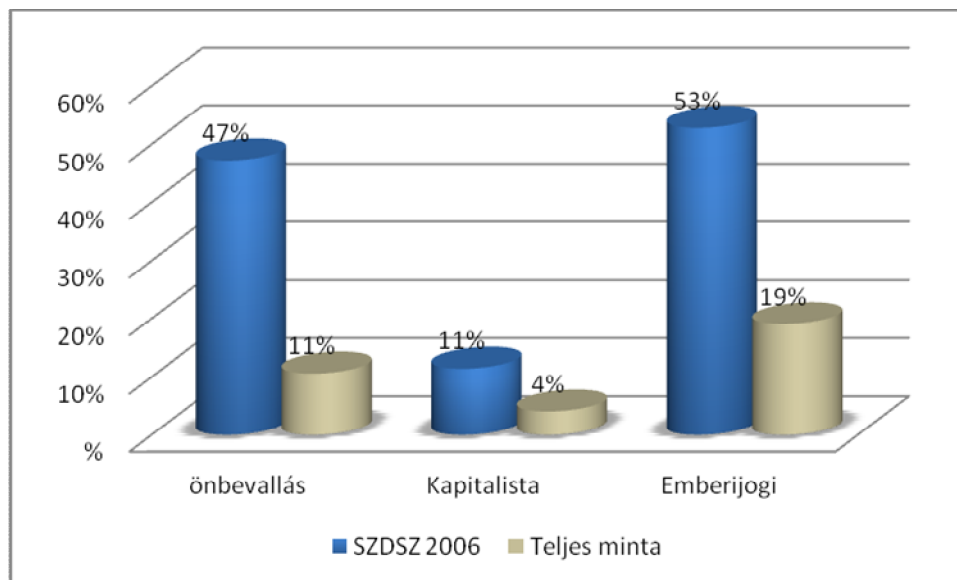

3. ábra: A három különböző liberális kategória egymáshoz való viszonya, a százalékok a kategóriák társadalmi arányát mutatják

A legnagyobb közös halmazz az emberi jogi ügyekben liberális álláspontot képviselő, és az identitásválasztás során is magukat liberális, szabad gondolkodónak jelölő választók adják: ám még ők is csak a társadalom 2,6 százalékát alkotják. **Elenyésző számú viszont az olyan szavazó, aki mindhárom kategóriába egyszerre tartozik: a kutatás során az ő arányuk nem érte el az egy százalékot sem.** Hasonlóan kevesen (egy százaléknál is kevesebben) vannak azok, akik egyszerre vallanak kapitalista nézeteket miközben önbevallásuk alapján liberálisok. Az emberi jogi liberálisok és kapitalista liberálisok közös tábora a teljes társadalom egy százalékát adja. **Ha ezeket a többszörös liberális résztáborokat összeadjuk, úgy azt mondhatjuk, hogy a teljes népesség mintegy 4,5 százalékát jelentik azok a választók, akik nem csak egyféle liberális besorolásnak tesznek eleget.**

Ahogy a 3. ábra mutatja, a társadalom 14 százaléka viszont csakis emberi jogi ügyekben liberális, 2 százaléka csak kapitalista, míg 8 százaléka csak önbevallás alapján tekinthető liberálisnak.

A retrospektív, 2006-os választásra vonatkozó kérdések alapján megnéztük, hogy az egykori SZDSZ-hez vajon hogyan viszonyulnak e szavazók. Az eredmény önmagáért beszél: **a liberális önbevallás és az emberi jogi ügyekben liberális szavazók olyan mértékű koncentrációját látjuk, mint semelyik jelenlegi pártnál.** A 2006-os szabaddemokrata szavazók több mint fele tartozik az emberi jogi liberálisok közé, szűk fele liberális önbevallású, míg a párt egykori szavazóinak tizenkét százaléka tekinthető kapitalistának. Mindez összevetve a teljes lakosság körében mért adatokkal azt jelenti, hogy az emberi jogi liberálisok és a kapitalisták több mint két és félszer nagyobb arányban voltak a szabaddemokrata szavazók között, míg a liberális önbevallásúaknál ez az arány és félszeres volt.

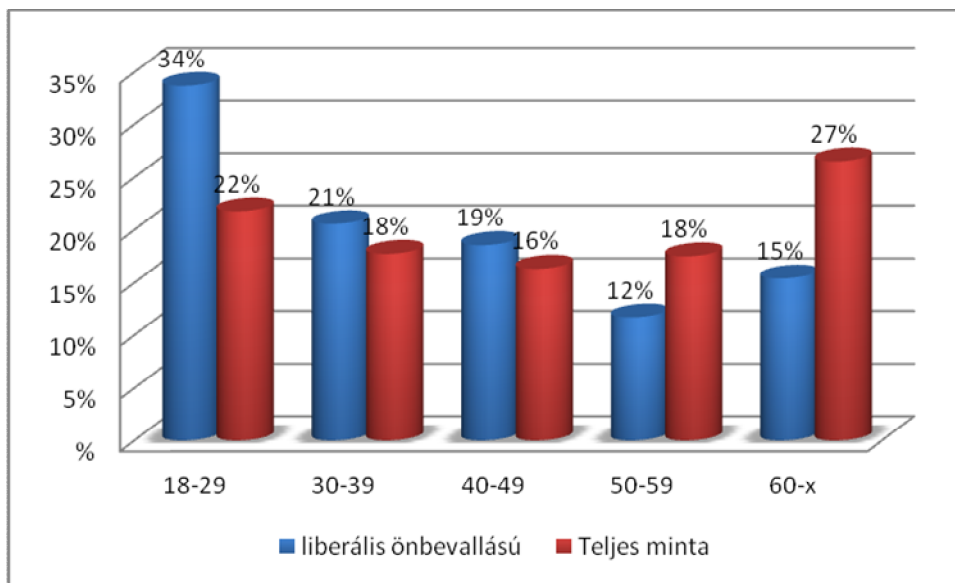

4. ábra: A különböző liberálisok aránya az 2006-os SZDSZ-szavazók között

Mindez azt mutatja, hogy az SZDSZ 2006-ban képes volt – és sikerét vélhetően ennek a stratégiának köszönheti – arra, hogy a három különböző liberális kört egyaránt szavazói között tudja. Az SZDSZ bukása után azonban ezek a csoportok szétestek, jelenleg pedig nincs olyan párt, aki hasonló mértékben tudna mindhárom liberális táborból szavazókat szerezni. A liberális szavazók megnyerésének fontos kérdése, hogy vajon lesz-e olyan politikai formáció, aki a három, alapvetően egymás mellett, párhuzamosan létező liberális táborból egyszerre tud meríteni. Önmagukban ugyanis mind a liberális önbevallású szavazók, mind az emberi jogi liberálisok túlságosan heterogén választói csoportot képeznek, vélhetően egyik részcsoportot sem lehet egységesen egyetlen pártba szervezni.

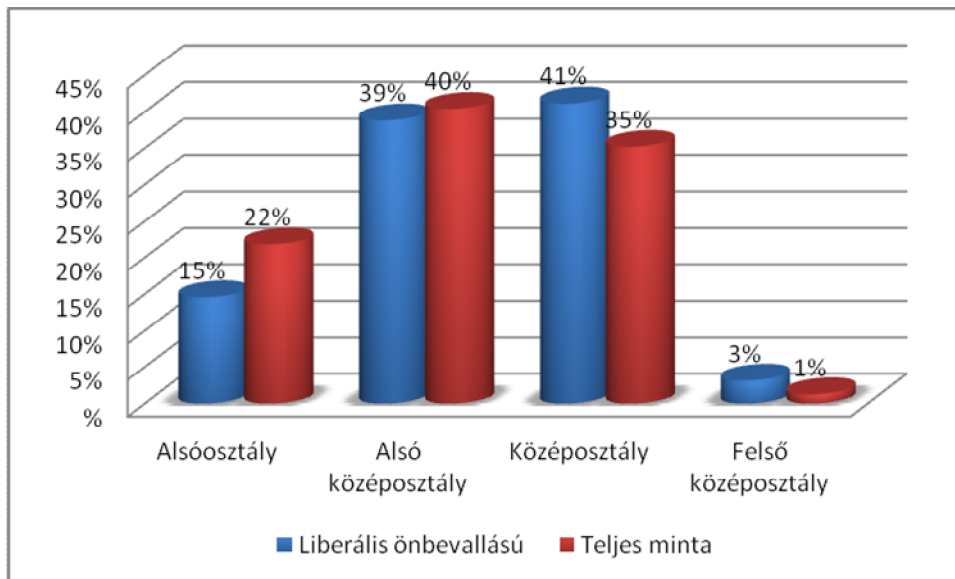
LIBERÁLIS ÖNBEVALLÁSÚAK

A társadalom tizenkét százalékát kitevő, magukat elsősorban liberális, szabad gondolkodó embernek tartók között egyértelműen felülreprezentáltak a fiatalok. **Minden harmadik liberális önbevallású választó ugyanis 29 év alatti**, és további húsz százalékuk negyven év alatti. Hasonlóan karakteres a településtípus szerinti megoszlásuk is: negyedük a fővárosban él.

5. ábra: A liberális önbevallású választók korcsoport szerinti megoszlása

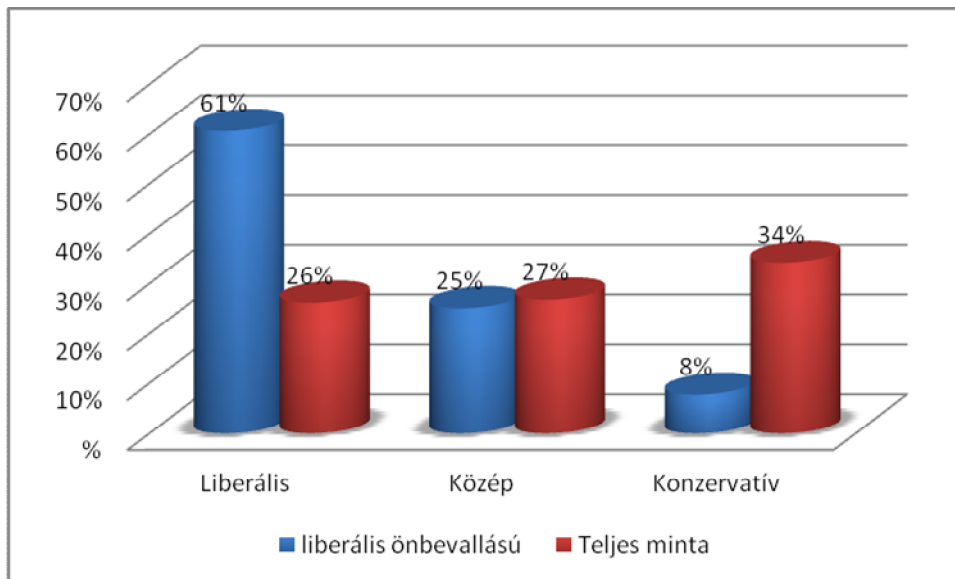
Végzettségüket tekintve az átlagnál valamivel iskolázottabb csoportról beszélhetünk, ám nem a legmagasabb, főiskolai és egyetemi végzettségűek, hanem a legalább érettségivel rendelkezők vannak köztük jóval többen, mint a társadalom egészében. **Munkaerő-piaci jelenlétükkel is élesen elválnak a társadalmi átlagtól: közel 54 százalékuk aktív, kereső tevékenységet folytat**, míg 12 százalékuk jelenleg még tanul, ráadásul munkájuk során az átlagnál jobban keresnek. A fentiek tükrében nem meglepő, hogy magukat átlag felett sorolták be a középosztályba és a felső-középosztályba.

6. ábra: A liberális önbevallású választók társadalmi osztály szerinti megoszlása

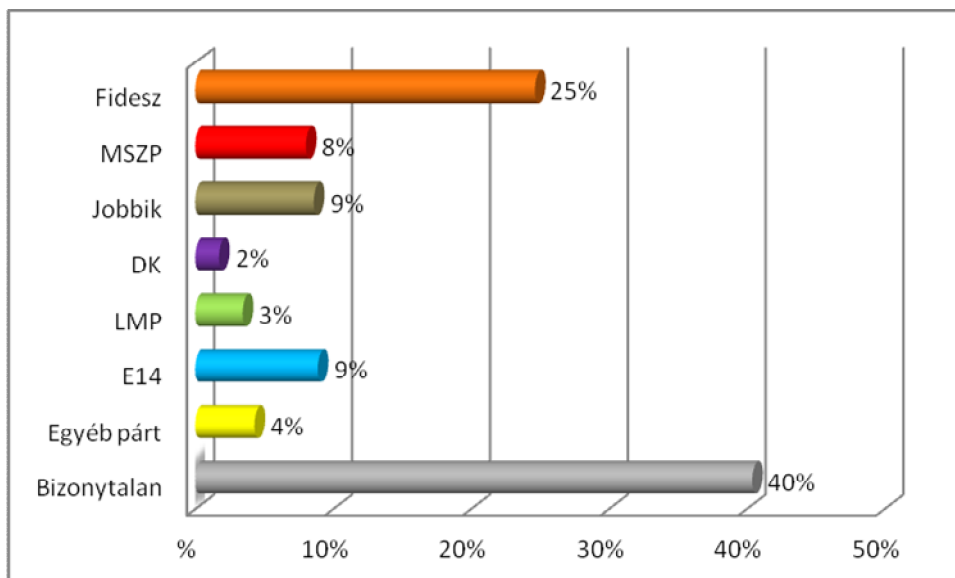
A karakteres szocio-demográfiai jellemzőikkel szemben politikai identitásuk jóval heterogénebb. **Egyrészt a bal-jobb skálán elsősorban bizonytalanságukkal tűnnek ki: a liberális önbevallású választók több mint harmada ezen a skálán a középértéket választotta (ez az arány a teljes népességben csak egynegyed). Emellett sem a bal-, sem a jobboldalon nem alkotnak az átlagnál nagyobb tömböt.**

A liberális-konzervatív tengelyen már jóval határozottabb állásfoglalást látunk: az önbevallás után ezen a skálán tízből hatan erősítették meg liberális önazonosságukat. Érdekes ugyanakkor, hogy mintegy nyolcszázaléknyi liberális, szabad gondolkodó ebben a választási helyzetben inkább konzervatív besorolást választott, míg negyedük ebben a kérdésben sem tudott dönteni. Ez ismét jól példázza azt, hogy **az önbevallás alapján liberálisnak tekinthető emberek egy része más összefüggésben – például egy ilyen skála esetén – nem feltétlenül választja újra a liberális álláspontot, másképp mérlegelve akár éppenséggel konzervatívnak is tarthatja magát.**

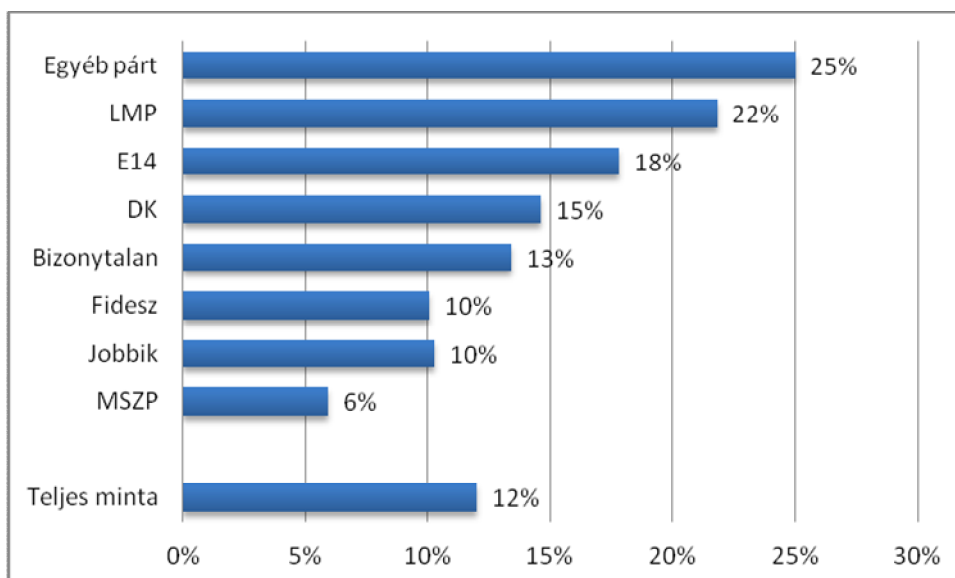
7. ábra: A liberális önbevallású választók megoszlása, a liberális-konzervatív skála szerinti önbesorolás alapján

Jelenlegi pártválasztásuk tekintetében is igen heterogén választói csoportról van szó: **eltérő arányban, de minden párt szavazótáborában megtalálhatóak. Negyedük jelenleg Fidesz-szavazó, míg 8-9 százalékuk jelenleg az MSZP-re, illetve az Együtt 2014-re voksolna.** A Fidesz előnye elsőre meglepő lehet, ám nem új jelenségről van szó: mind a tavalyi anyagunk, mind a korábbi választások megerősítik azt a tényt, hogy a liberális önbevallású választók egy jelentős csoportja egyértelműen és következetesen a Fideszhez kötődik. Érdeemes továbbá kiemelni, hogy az erősen antiliberalis Jobbik-szavazók között is jelen vannak a liberális önbevallású választók: minden tizenegyedik ilyen liberális a Jobbikra voksolna. A magukat liberálisnak vallók legnagyobb hányada ugyanakkor jelenleg bizonytalan: tízből négyen nem találnak maguknak pártot a jelenlegi kínálatból, míg viszonylag **magas (4 százalék) azok aránya, aki az itt nem szereplő pártok között talált magának politikai otthonát.**

8. ábra: A liberális önbevallású választók jelenlegi pártpreferenciája

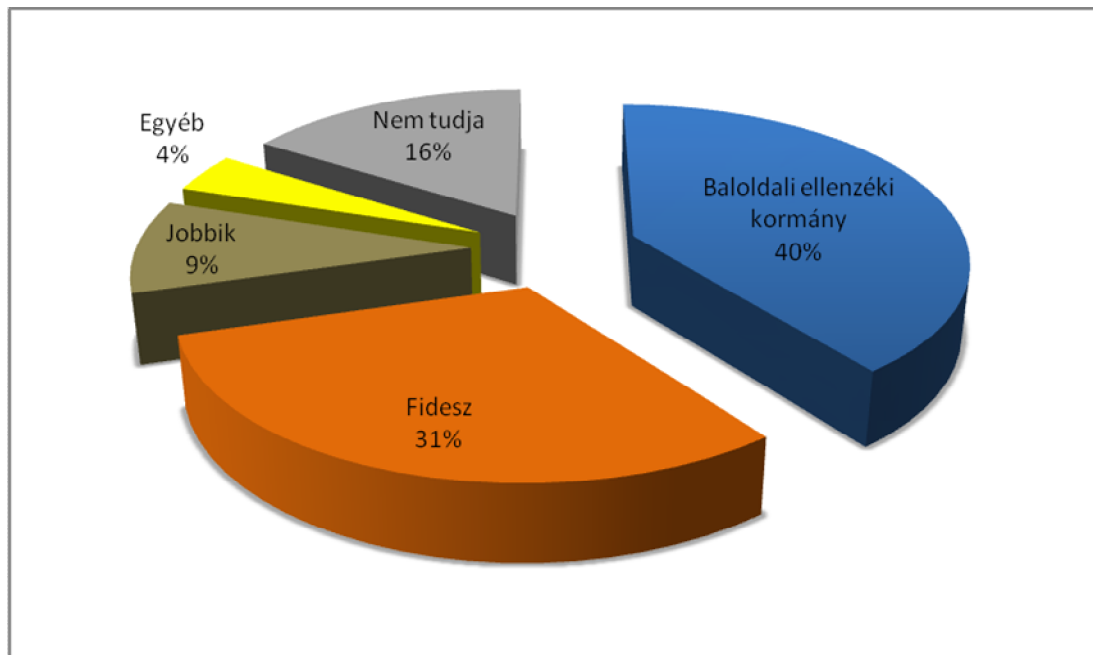
Megvizsgáltuk azt is, hogy melyik párt mennyit „profitál” a liberális szavazókból; másképp megfogalmazva: a pártok szavazótáborának mekkora részét adják a magukat liberálisnak vallók. Azt mondhatjuk, hogy **jelenleg leginkább az LMP-nél és az egyéb pártot választóknál vannak a legnagyobb arányban:** az LMP-szavazók 22, míg az egyéb pártot választók 25 százaléka vallja magát liberálisnak – tehát ezeknél a pártoknál megközelítőleg kétszer annyi liberális van, mint a társadalmi átlag. A lista másik végén az MSZP található: a szocialista szavazók alig hat százaléka mondta magát liberálisnak, arányuk tehát a szocialista párt szavazói között a legalacsonyabb.

9. ábra: A liberális önbevallású választók aránya a pártok szavazótáborán belül

Ami a pártpreferencián túli választást illeti, 2014 után a liberálisok legnagyobb része – negyven százaléka – egy, a jelenlegi baloldali-ellenzéki pártokból létrejövő kormánynak örülne. Szűk harmaduk

azt szeretné, ha a Fidesz-kormány folytatná, míg tizedük a Jobbik győzelmével lenne leginkább elégedett.

10. ábra: Milyen kormányt szeretnének 2014 után a liberális önbevallású választók

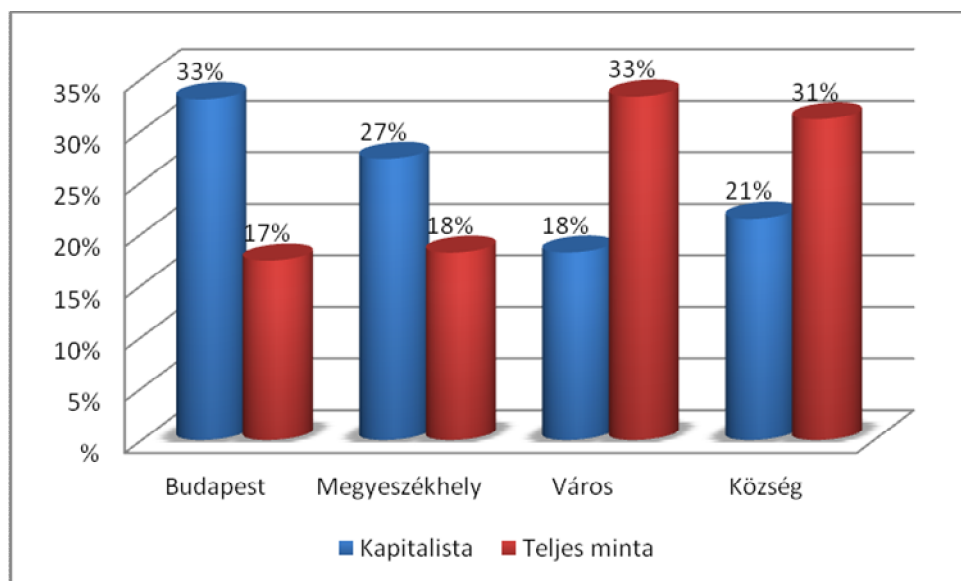
Az önbevallás szerint kategorizált liberálisok tehát egy fiatalos, jól képzett és jól kereső, elsősorban középosztálybeli választói csoport, mely politikailag igen heterogén és markánsan különböző táborokba osztható. A liberális önbevallású választók bő negyede egyértelműen és következetesen Fidesz-támogató, valamint az egyébként antiliberalis Jobbik is számíthat mintegy tízsázelesnyi voksra tőlük. Az önbevallás szerinti liberálisok legnagyobb része – mintegy negyven százalék – ugyanakkor valamilyen baloldali ellenzéki kormányt szeretne, bár konkrét pártválasztásukban sokan még bizonytalanok. A pártot választani tudók elsősorban az Együtt 2014-gyel és az MSZP-vel szimpatizálnak, ugyanakkor ezek a választók erősen nyitottak az újonnan létrejött-létrejövő pártokra is.

KAPITALISTÁK

A kapitalista, szabadpiac-párti besorolás a magyar társadalom **alig négy százalékra jellemző: mindössze ennyien vannak azok, akik többé-kevésbé következetesen kiállnak a piaci megoldások mellett az állami beavatkozással szemben**, akikre nem hatott a multi- és bankellenes hangulat, és sem a nagyvállalatokról, sem a pénzügyi intézményekről nem gondolják azt, hogy azok tevékenysége az egyszerű állampolgárok érdekével állnának szemben. Fontos azonban már az elején leszögezni,

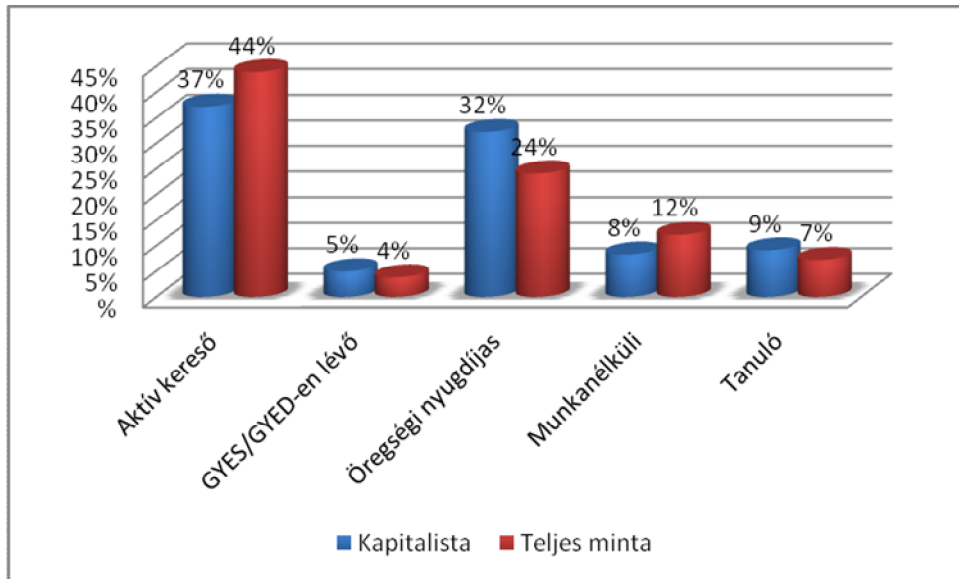
hogy a kategorizálás során kapitalistának besorolt választók egyáltalán nem olyan klasszikus, ideológiai alapon összetartó csoport lett, mint azt vártuk – pont ellenkezőleg! **Az állam és piac viszonyának megítélését markánsan felülírta a párthovatartozás: pártszimpátiától független kapitalista attitűd helyett sokkal inkább egy kormánypárti-ellenzéki törésvonalat látunk.**

A kapitalista választók szocio-demográfiai jellemzői erősen eltérnek az előbb ismertetett, liberális ideológiai választókétól: **egy inkább idősebb, sokkal erősebben a fővárosba koncentrálódott csoportról van szó.** A kapitalista jelző alá besorolt válaszadók harmada budapesti, és több mint 30 százalékuk 60 év feletti. Végzettségüket tekintve igen magasan iskolázott körrel van szó: negyedük rendelkezik főiskolai vagy egyetemi végzettséggel, ami közel duplája az országos átlagnak.

11. ábra: A kapitalista szavazók településtípus szerinti megoszlása

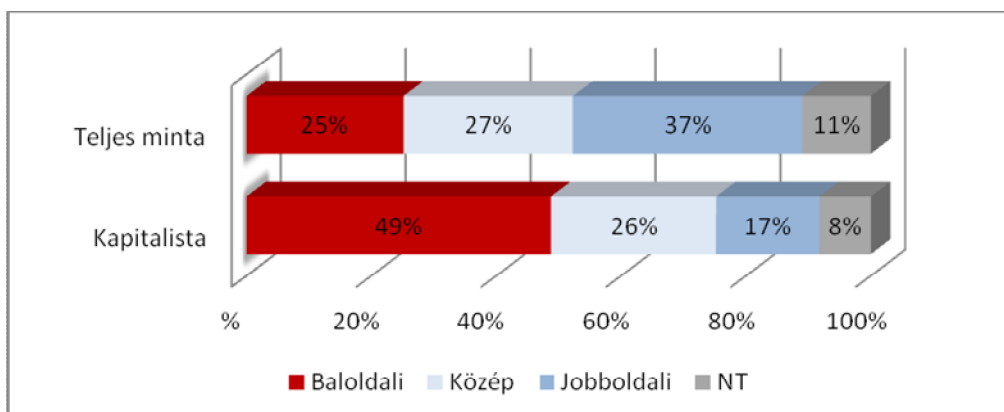
Ahogy az életkori adat előrevetítette, körükben a nyugdíjasok erősen felülreprezentáltak: harmaduk öregségi jogon nyugdíjas. Az viszont mindenképp meglepő, hogy **az aktív munkavállalók aránya jóval alacsonyabb, mint a teljes népességben.** A magas iskolázottság és az átlagosnál magasabb jövedelem ellenére a kapitalisták körében nem mértünk átlagosnál nagyobb középosztálybeli önbesorolást.

12. ábra: A kapitalista szavazók gazdasági aktivitás szerinti megoszlása

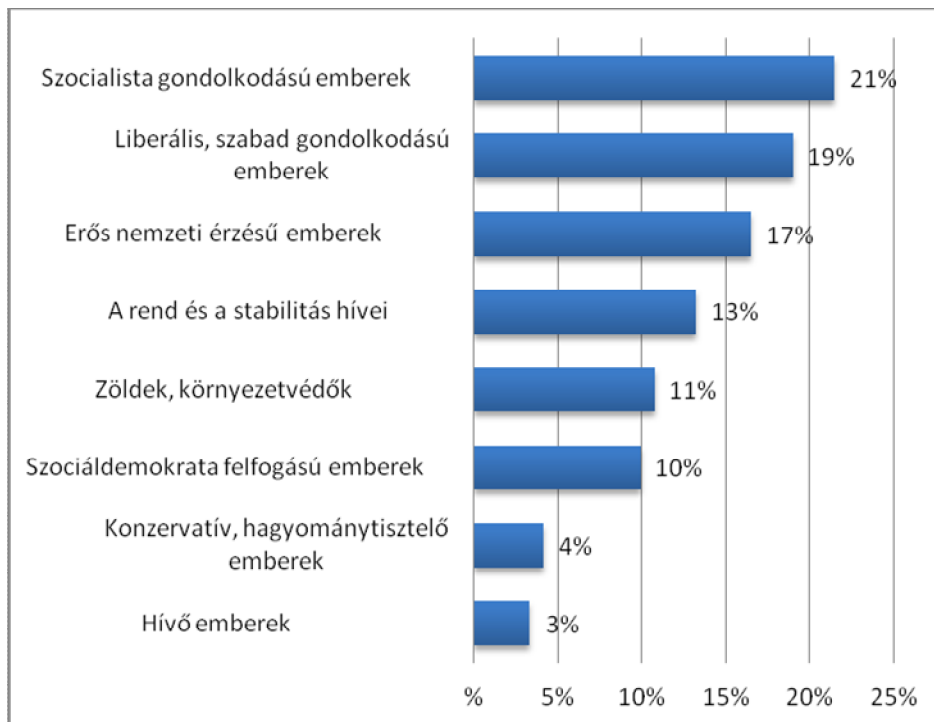
Ami a politikai identitásukat illeti, **erősen baloldali karakterrel jellemezhetőek**: szinte minden második kapitalistának tekintett választó a bal-jobb skálán baloldaliságot jelentő értéket választott. Ez az egyik legjellemzőbb megerősítése a fejezet elején tett megállapításnak: **a kapitalista, piaci megoldások pártolása elsősorban a jelenlegi baloldali, balliberális pártok városi szavazóira jellemző.**

Ami az elemzés szempontjából kapcsolódási pontot jelentő liberális-konzervatív választást illeti, kevesebb, mint felük (44 százalék) helyezte magát a skála liberális oldalára, míg harmaduk a közepet jelentő négyes értéket választotta. A klasszikus bal-jobb és liberális-konzervatív mezőben elképzelve tehát a közpolitikai kérdések alapján kapitalistának tekinthető válaszadók **markánsan baloldali, ám nem kiemelkedő mértékben liberális szavazókként jelennek meg.**

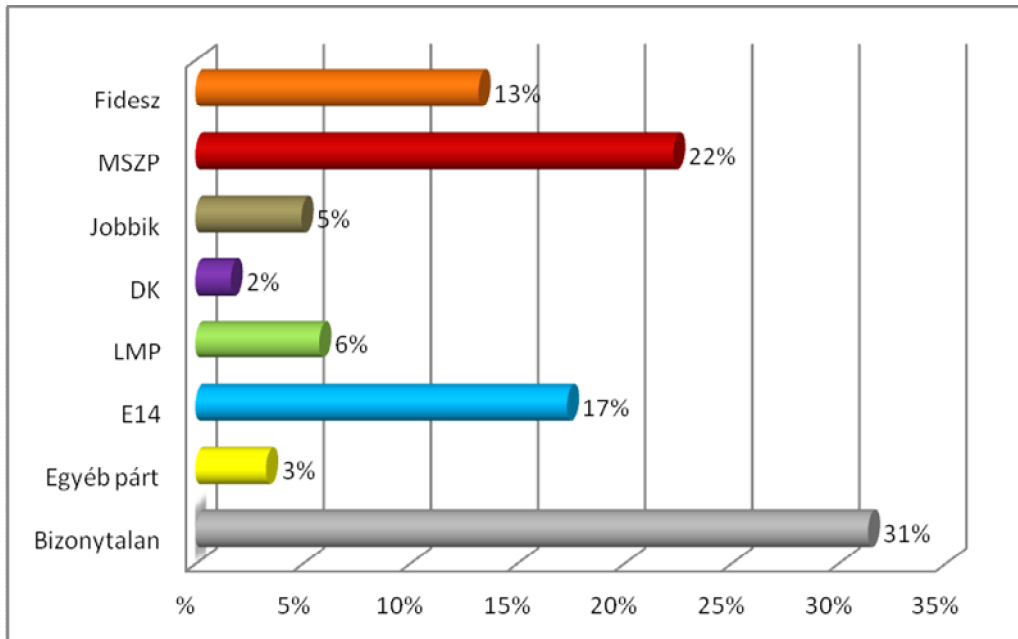
13. ábra: A kapitalista szavazók bal-jobb skála szerinti megoszlása

A skálánál is beszédesebben mutatja meg a kapitalista szavazók sokszínűségét, ha megnézzük, milyen identitással jellemezték magukat. **Szűk előnnyel ugyan, de a legnagyobb csoportot nem a liberális, hanem a szocialista gondolkodású emberek alkotják a kapitalista táboron belül.**

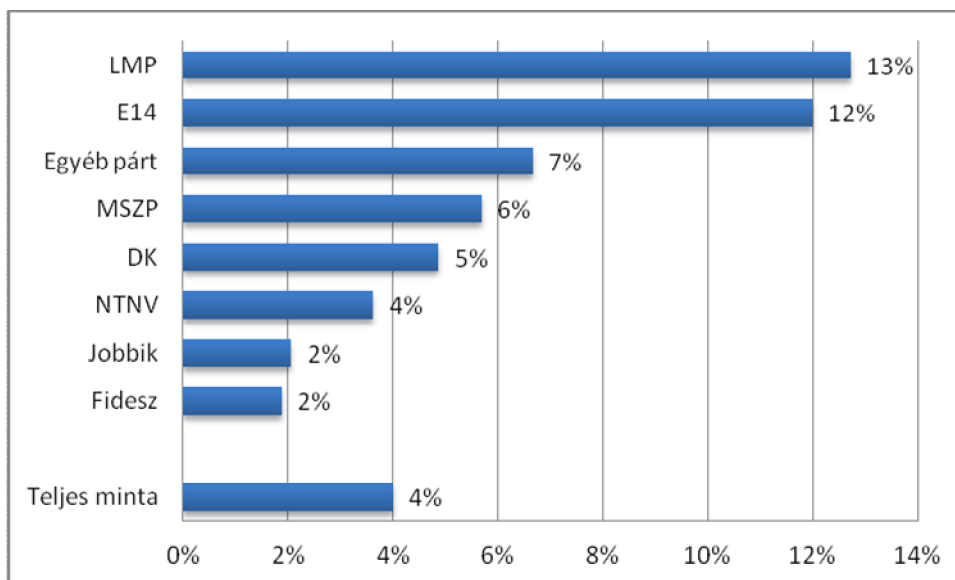
14. ábra: A kapitalista szavazók saját identitásválasztása

Amit a fenti leírások sejtetnek, azt a pártpreferenciára vonatkozó kérdések nyilvánvalóvá tesznek: **a közpolitikai álláspont alapján kapitalistának kategorizált választók olyan baloldali, balliberális szavazók, akik a gazdasági ügyekben az államosító kormányzati szándékkal szemben határozzák meg magukat „piacpártinak”.** A kapitalista szavazók között ugyanis az MSZP és az Együtt 2014 egyaránt felülreprezentáltak: a szocialistákra 22, míg az Együtt 2014-re 17 százalékuk voksolna egy most vasárnapi szavazáson, de az LMP is jóval támogatottabb párt körökben, mint a teljes népességben.

15. ábra: A kapitalista szavazók jelenlegi pártpreferenciája

Míg ugyanis a teljes társadalomnak csak négy százalékát adják a kapitalista szavazók, addig az LMP és az Együtt szavazók 12-13 százalékát: ebben a két pártban tehát ezen szavazók aránya háromszorosa a társadalmi átlagnak. Ez a két párt jóval nagyobb mértékben épít ezekre a választókra, mint a többi párt. Ezzel szemben a Fideszben és a Jobbikban alig 2-2 százaléknyi kapitalista voksoló van, a két jobboldali pártot tehát elkerülik a szabadpiacot támogató szavazók.

16. ábra: A kapitalista szavazók aránya a pártok szavazótáborán belül

Még a pártpreferenciánál is markánsabb a kapitalista szavazók közti különbség, ha a 2014-es választás utánra tekintünk: **hatvan százalékuk szeretne egy baloldali-ellenzéki kormányt az ország élén látni, míg a Fidesz folytatásának csak 17 százalék örülne.**

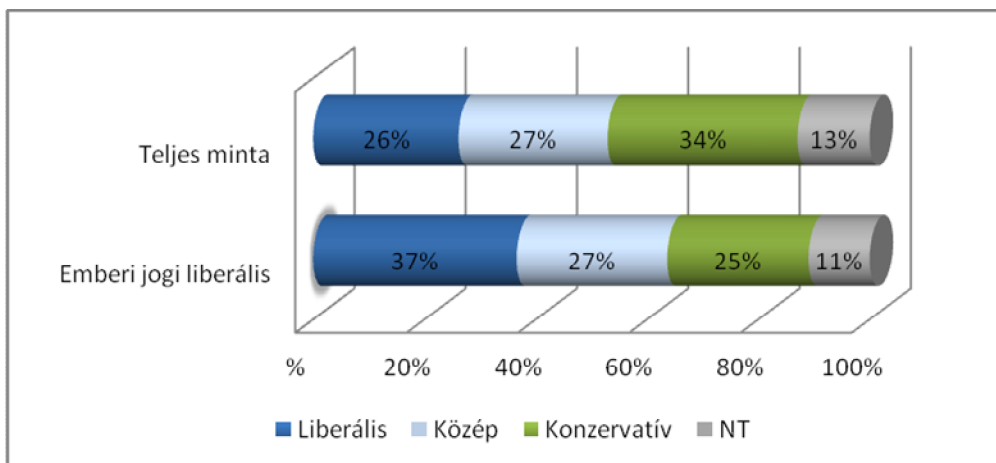
Ami tehát a kapitalista értékeket, a szabadpiac gondolatának támogatást illeti, a kutatás szerint ma Magyarországon nincs ideológiai kapitalizmus: az állam terjeszkedésének elutasítása, a piaci megoldások támogatása elsősorban pártpolitikai választás eredménye. A közpolitikai kérdések alapján kapitalistának tekinthető választók elsősorban a balliberális pártok idősebb, magasan kvalifikált, fővárosi szavazói. Ezzel szemben a középosztályban erős, polgári táborral bíró kormánypárt szavazói között vannak a legalacsonyabb arányban a kapitalista szavazók.

EMBERI JOGI LIBERÁLISOK

A három általunk elemzett csoport közül **az emberi jogi kérdésekben liberális álláspontot képviselő liberálisok jelentik a legszélesebb merítést. A társadalom tizennyolc százaléka**, mintegy másfél millió ember véli inkább úgy, hogy az államnak és az egyháznak egymástól elválasztva kell működnie, az emberi méltósághoz való jog előbbre való, mint a bűnelkövetők büntetése, vagy támogatja a romák felzárkóztatását, elutasítva azt a nézetet, hogy csakis az ő hibájuk lenne a jelenlegi nehéz helyzetük.

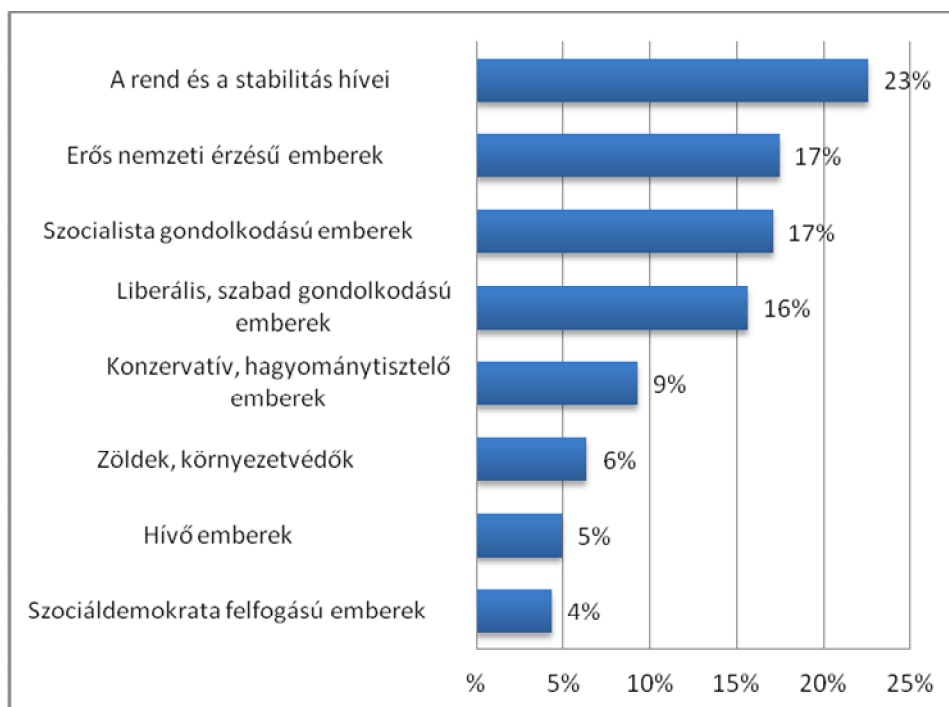
Szemben a liberális önbevallású és kapitalista választókkal, **az emberi jogi ügyekben liberálisok szocio-demográfiai jellemzői nem sokban térnek el a társadalom egészétől**, kivéve a lakóhely szerinti megoszlásukat: sokkal inkább kötődnek Budapesthez, mint az ország más részeihez. Ezt leszámítva viszont életkor, jövedelem vagy gazdasági aktivitás szempontjából nem különböznek a többi választótól.

Politikai önbesorolásuk már jobban különbözik: a társadalomnál nagyobb arányban vallják magukat baloldalinak. Bár a liberális skálaválasztásban szintén átlag fölötti arányban szerepelnek, fontos látni, **hogy a közpolitikai kérdések alapján általunk emberi jogi liberálisnak tekintett válaszadóknak csak bő harmada tartja magát liberálisnak**, bő negyedük középre helyezi magát, míg hasonló arányban vannak azok, akik kifejezetten konzervatív besorolást választottak.

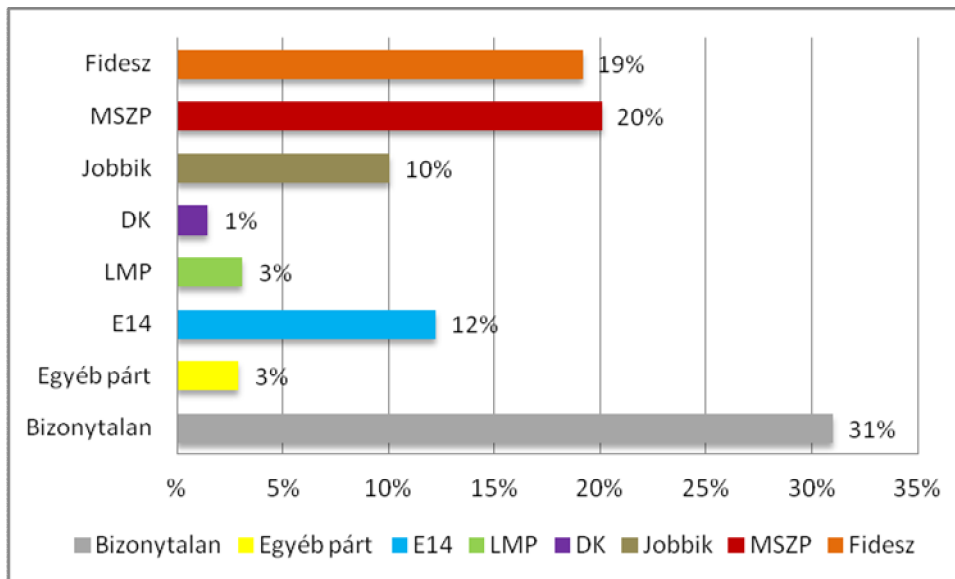
17. ábra: Az emberi jogi liberálisok liberális-konzervatív skála szerinti megoszlása

Ami az identitás-választásukat illeti, az elemzés első harmadában használt liberális, szabad gondolkodó címkét csak hatodik választotta: ennél a jelzőnél a rendpárti, a szocialista gondolkodású és az erősen nemzeti érzésű besorolás is népszerűbb volt. **Az emberi jogi liberalizmus tehát sokkal kevésbé kötődik az öndefiníció szerint is választott liberális jelzőhöz: ez a fajta liberalizmus megfér más –adott esetben a válaszadó által fontosabbnak ítélt – identitással is.**

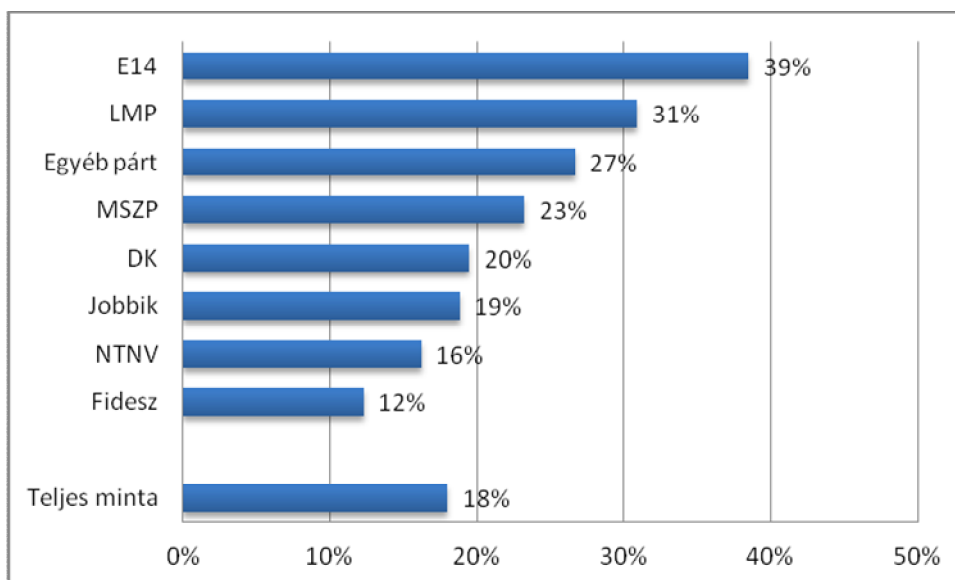
18. ábra: Az emberi jogi liberálisok saját identitásválasztása

Pártválasztásukban is visszaköszön ez a politikai sokszínűség: az MSZP-t és a Fideszt egyaránt ötödük-ötödük választaná, míg a harmadik legnépszerűbb formációnak az Együtt 2014 számít. Ahogy a liberális önbevallású szavazóknál is láttuk, az emberi jogi liberálisok egy stabil, tíz százalékos része jelenleg is a Jobbikra voksolna.

19. ábra: Az emberi jogi liberálisok jelenlegi pártpreferenciája

Az emberi jogi ügyekben liberálisokra leginkább az Együtt 2014 számíthat, Bajnai pártjában található a legnagyobb arányban. Tízből négy Együtt-szavazó tekinthető ugyanis emberi jogi ügyekben liberálisnak. Átlag fölött tudhatja ezek a szavazókat sorai között még az LMP és az MSZP is. A legkisebb arányban a kormányzó Fidesz-szavazók között találunk emberi jogi liberális választókat: a Fidesz szavazók közül tehát nem csak a kapitalista, de az emberi jogi ügyekben liberális szavazók is hiányoznak.

20. ábra: Az emberi jogi liberálisok aránya a pártok szavazótáborán belül

Az emberi jogi ügyek alapján sorolható be a legtöbb ember liberálisnak Magyarországon: a társadalom majdnem ötöde az ilyen ügyekben liberális álláspontot képvisel. Mindez azt is jelenti, hogy sokan, annak ellenére, hogy egyébként pártválasztásukban vagy önbevallásuk alapján egyébként nem tekinthetők liberálisnak, társadalom-felfogásukban, a többi emberhez való

viszonyukban alapvetően liberálisként gondolkodnak. Beszédes továbbá az a tény, hogy a Fidesz táborában találhatóak meg a legkisebb arányban az emberi jogi ügyekben liberális választók.